

Chương 26: Minh bạch hóa và chống tham nhũng

1. Tham gia TPP, Việt Nam phải thực hiện nghĩa vụ nào về minh bạch hóa?

Minh bạch là vấn đề được nhấn mạnh trong nhiều cam kết ở hầu hết các Chương của TPP, với các quy định về các nghĩa vụ công khai thông tin, thông báo dự thảo... trong những vấn đề cụ thể.

Chương Minh bạch hóa và Chống Tham nhũng trong TPP quy định về các nghĩa vụ minh bạch chung mà các Chương về các vấn đề riêng không đề cập.

Cụ thể, TPP yêu cầu các nước Thành viên phải thực hiện các nghĩa vụ về minh bạch liên quan tới 03 nhóm vấn đề chung và một khía cạnh riêng (về dược phẩm) như sau:

(i) *Minh bạch về các văn bản pháp luật áp dụng chung*

Trong nhóm cam kết này đáng chú ý có yêu cầu các nước Thành viên phải ít nhất là đăng tải dự thảo văn bản quy phạm pháp luật cấp trung ương trên ấn phẩm hoặc trên một website chính thức *duy nhất*.

Cũng như vậy khi các văn bản này đã được ban hành, cần được đăng trên Công báo hoặc một website chính thức *duy nhất*, khuyến nghị có thêm *bản giải trình thuyết minh* cho văn bản đó.

(ii) *Minh bạch liên quan đến các thủ tục tố tụng hành chính áp dụng pháp luật và quy định mang tính áp dụng chung*

Nhóm cam kết này đòi hỏi các nước TPP đảm bảo rằng trong các thủ tục ban hành quyết định hành chính chủ thể bị ảnh hưởng trực tiếp phải được thông báo đầy đủ, phải có cơ hội để trình bày thực tế và lập luận để bảo vệ mình trước các quyết định hành chính cuối cùng.

(iii) *Minh bạch trong các thủ tục khiếu nại, khiếu kiện*

TPP không chỉ yêu cầu các nước phải có cơ chế cho phép khiếu nại, khởi kiện một quyết định hành chính cuối cùng, bảo đảm quyền tố tụng của các bên mà còn đòi hỏi các nước phải đảm bảo rằng các quyết định giải quyết được thực thi nghiêm túc.

(iv) *Minh bạch trong một số thủ tục liên quan tới dược phẩm và thiết bị y tế*

Chương Minh bạch hóa và Chống Tham nhũng trong TPP có một Phụ lục riêng quy định về các nguyên tắc nhằm minh bạch hóa danh mục dược phẩm và thiết bị y tế được hoàn trả theo các chương trình bảo hiểm hoặc chăm sóc sức khỏe quốc gia do Cơ quan có thẩm quyền về y tế bảo hiểm thanh toán. Tuy nhiên, các quy định trong Phụ lục này sẽ không áp dụng đối với các gói mua sắm công và không thể bị kiện theo Cơ chế giải quyết tranh chấp cấp Nhà nước trong TPP.

Lưu ý với doanh nghiệp

Pháp luật Việt Nam hiện đã đáp ứng về cơ bản các nghĩa vụ trong Chương về minh bạch của TPP. Tuy nhiên ở một số điểm cụ thể vẫn cần điều chỉnh thêm (ví dụ hiện tất cả các văn bản quy phạm pháp luật ở trung ương chưa được đăng tải trên một website chính thức duy nhất, vẫn có một số văn bản cấp trung ương không được đăng trên Công báo...).

Một số nghĩa vụ minh bạch trong TPP có ý nghĩa quan trọng với doanh nghiệp (ví dụ quyền được thông báo, trình bày, lập luận trước khi cơ quan hành chính ra quyết định hành chính, quyền được đảm bảo quyết định giải quyết khiếu nại được thực thi nghiêm túc...). Vì vậy các doanh nghiệp cần chú ý tới các quyền này để bảo vệ tốt hơn lợi ích của mình trong quan hệ với các cơ quan Nhà nước liên quan.

2. Tham gia TPP, Việt Nam phải thực hiện nghĩa vụ nào về chống tham nhũng?

TPP không đề cập tới tất cả các khía cạnh, hành vi tham nhũng mà chỉ bao gồm các cam kết của các nước liên quan tới các biện pháp nhằm loại trừ hối lộ và tham nhũng trong các lĩnh vực thuộc phạm vi của Hiệp định TPP.

Các cam kết trong TPP về chống tham nhũng bao gồm các nhóm sau:

(i) Các cam kết liên quan tới các Công ước quốc tế về chống tham nhũng

Các nước TPP cam kết gia nhập Công ước của Liên Hợp quốc về chống tham nhũng năm 2003 và khẳng định tuân thủ Bộ Quy tắc ứng xử của APEC dành cho Công chức năm 2007

(ii) Cam kết liên quan tới hành vi phải xử lý hình sự

TPP yêu cầu các nước Thành viên phải *xử lý hình sự* đối với các hành vi hối lộ công chức, hành vi đòi hoặc nhận hối lộ của công chức, kể cả công chức nước ngoài hay công chức của tổ chức quốc tế. TPP cũng yêu cầu xử lý hình sự đối với các hành vi xúi giục, hỗ trợ, cấu kết để thực hiện các hành vi hối lộ/nhận hối lộ này.

Chú ý là theo TPP thì việc nhận hối lộ không nhất thiết phải là để mang lại lợi ích cho bản thân công chức mà cho cả các trường hợp lợi ích cho một chủ thể khác miễn là để đánh đổi lại việc công chức sẽ làm hoặc không làm một việc nào đó thuộc chức trách của mình. Và việc làm này của công chức không nhất thiết phải mang lại ưu thế nào cho người hối lộ (trừ trường hợp hối lộ công chức nước ngoài hoặc của tổ chức quốc tế).

Bên cạnh đó, TPP có quy định về các nghĩa vụ cụ thể liên quan tới việc xử lý hình sự và mức xử phạt các hành vi nói trên cùng các quy định chi tiết liên quan tới sổ sách, kế toán để ngăn chặn các hành vi hối lộ nói trên.

(iii) Các cam kết khác

Bên cạnh các cam kết về các nghĩa vụ cụ thể liên quan tới hành vi hối lộ, tham nhũng, TPP còn bao gồm các cam kết mang tính khuyến nghị về việc hạn chế cơ hội tham nhũng (ví dụ cam kết nỗ lực nâng cao minh bạch trong tuyển dụng, đào tạo công chức, các quy tắc giúp loại trừ các trường hợp có mâu thuẫn về lợi ích, các yêu cầu báo cáo hoặc công khai tài sản...) và tăng cường sự tham gia của khu vực tư nhân và xã hội vào các hoạt động/cơ chế phòng chống tham nhũng.

Lưu ý với doanh nghiệp

Liên quan tới cam kết trong TPP về vấn đề tham nhũng, doanh nghiệp cần chú ý là TPP yêu cầu xử lý hình sự nghiêm khắc hơn so với hiện hành. Doanh nghiệp hối lộ có thể bị xử lý hình sự dù người nhận hối lộ là công chức trong nước hay nước ngoài, hoặc của tổ chức quốc tế; dù việc hối lộ có nhằm tạo ra lợi ích, ưu thế cho chính người hối lộ hay cho người khác.

Vì vậy, doanh nghiệp cần chú ý tới vấn đề này trong quá trình hoạt động kinh doanh của mình.